

Przedmowa

Praca jest jednym z efektów umowy o dwustronnej współpracy naukowej, zawartej na szczeblu prezydium Polskiej Akademii Nauk i Rosyjskiej Akademii Nauk, realizowanej przez IFiS PAN i IF RAN. Koordynatorem ze strony polskiej był niżej podpisany, ze strony rosyjskiej zaś prof. Igor K. Lisiejew, kierujący zakładem filozoficznych zagadnień biologii¹ (a zarazem do niedawna wicedyrektor) IF RAN.

Oba instytuty mają swoje strony internetowe: www.iph.ras.ru, www.ifispan.waw.pl. Zainteresowani mogą tam zajrzeć w poszukiwaniu szczegółowych danych. O IFiS-ie (który niedawno obchodził swą pięćdziesiątą rocznicę powstania) wystarczy w tym miejscu powiedzieć tyle, że w zakresie filozofii nauk przyrodniczych ma bogatą kartę². Pozostaje to zresztą w zgodzie z długą tradycją polskiej filozofii przyrody, której odległe początki opisane zostały w dwóch tomach historii polskiej filozofii średniowiecznej³.

IF RAN jest, jak nietrudno zgadnąć, dużą instytucją, liczy 280 pracowników, w tym 100 samodzielnych, wśród nich 10 członków RAN. Prowadzi rozległą współpracę międzynarodową (szczególnie z USA, RFN, Francją). Jako osobliwość (rzecz jasna, w pozytywnym sensie tego słowa) odnotujemy tylko jedno: w programie kształcenia przyszłych uczonych są tam m.in. takie oto języki: chiński, arabski, sanskryt, hindi.

Współpraca IFiS PAN i IF RAN w obszarze filozofii nauk przyrodniczych ma długą tradycję. W szczególności w latach siedemdziesiątych prowadzona była przez prof. Czesława Nowińskiego (1907-1981), w latach osiemdziesiątych zaś przez prof. Stanisława Butryna. Jej uczestnikami byli – oprócz filozofów – także wybitni uczeni-przyrodnicy, w tym członkowie PAN, profesorowie Leszek Kuźnicki, Adam Urbanek i Władysław J.H. Kunicki-Goldfinger. Efektem były m.in. prace zbiorowe: *Problema wzaimoswiazii organizacy i ewolucyi w biologii*, red. I.K. Lisiejew, Cz. Nowiński et al., Moskwa 1978 Nauka; *Ewolucja biologiczna. Związek organizacji i ewolucji w biologii*, red. Cz. Nowiński, A. Batko, R.S. Karpinska, Wrocław 1981 Ossolineum; *Panta rei*, t. 3, red. S. Butryn, Wrocław 1988 Ossolineum.

W ramach obecnej umowy o współpracy zorganizowane zostały trzy sympozja: dwa w Warszawie, jedno w Moskwie. W ich przygotowaniu i prowadzeniu ze strony polskiej (obok W. Ługowskiego) brał udział prof. Michał Tempczyk (IFiS PAN, obecnie IF UMK) oraz – nieżyjący już dziś – prof. Władysław Krajewski. W sympozjach warszawskich uczestniczyło kilkadziesiąt osób. Z referatami ze strony rosyjskiej wystąpili: W.S. Stiopin, A.P. Ogurcow, I.K. Lisiejew, W.M. Rozin, O.E. Baksanski (wszyscy: IF RAN); ze strony polskiej zaś, obok organizatorów (W. Ługowski, W. Krajewski, M. Tempczyk), m.in. Anna

¹ Zakład ów opublikował w ostatnim czasie m.in. pięciotomową serię prac z zakresu filozofii biologii: *Priroda biologiczeskogo poznaniya* (1991); *Biofilosofija* (1997); *Żyżń kak cennost'* (2000), *Metodologija biologii: nowyje idei* (2001); *Biologija i kultura* (2004).

² W swoim czasie pisał o tym W. Krajewski: *Trzydzieści lat filozofii nauk przyrodniczych w Polskiej Akademii Nauk i poza nią (1957-1987)*, „Ruch Filozoficzny” 1989, nr 1, s. 3-19.

³ M. Markowski, *Filozofia przyrody w pierwszej połowie XV wieku*, Wrocław 1976 Ossolineum; idem, *Filozofia przyrody na Uniwersytecie Krakowskim w drugiej połowie XV wieku*, Wrocław 1983 Ossolineum.

Latawiec (UKSW), Zbigniew Hull (UW-M), Marian Wesoły (UAM), Seweryn Blandzi (IFiS PAN), Elżbieta Kałuszyńska (IFiS PAN, obecnie UW-M), Jan Dębowski (AP), Anna Lemańska (UKSW), Zbigniew Król (IFiS PAN), Marek Rembierz (UŚ), Marian Skrzypek (IFiS PAN), Danuta Sobczyńska (UAM), Andrzej Łukasik (UMCS), Piotr Kendziorek (IFiS/SNS), Konrad Waloszczyk (UŁ), Leszek Żuk (UWr), Andrzej Gecow (IP PAN).

Osobno warto odnotować udział w obu sympozjach warszawskich pani prof. Heleny Eilstein, która w czasie drugiego z nich, przeprowadzonego już po śmierci prof. W. Krajewskiego, przejęła niejako honorową funkcję – jak to nazwali nasi goście – „Nestora polskiej filozofii” (przyrody i nie tylko).

W sympozjum moskiewskim ze strony polskiej (ze względu na ograniczony przydział środków na wymianę) uczestniczyć mogły tylko trzy osoby: W. Krajewski, M. Tempczyk i W. Ługowski. Ze strony gospodarzy natomiast zainteresowanie zaproponowaną (przez nas zresztą) tematyką filozofii przyrody przeszło wszelkie oczekiwania: zamiast dwudziestu zapowiadanych referatów wygłoszonych zostało przeszło trzydzieści (ponadto wiele komunikatów). Wśród uczestników sympozjum było trzech dyrektorów instytutów RAN i czterech członków RAN. Jako sukces spotkanie ocenili też gospodarze. Kilka dni po powrocie do Warszawy otrzymaliśmy list, z którego wynikało, że dyrektor IF RAN, prof. Wiaczesław Stiopin, czł. rzecz. RAN (skądinąd prezes Rosyjskiego Towarzystwa Filozoficznego), był z przebiegu sympozjum na tyle zadowolony, iż wyraził chęć osobistego uczestnictwa w projekcie i wzięcia udziału w drugim sympozjum warszawskim, choć (ze względu na liczne obowiązki) wcześniej tego nie planował. [Wkrótce potem też napłynęła wiadomość, że Prezydium RAN i dyrekcja IF RAN wystąpiły z inicjatywą przedłużenia z nami umowy o współpracy na dwa kolejne lata.]

Prof. Stiopina w czasie jego pobytu w Warszawie zaprosił na rozmowę ówczesny prezes PAN, prof. Andrzej B. Legocki.

Umowa przewidywała wydanie dwóch tomów prac zbiorowych, jednego w Moskwie (w języku rosyjskim), drugiego w Warszawie. Tom rosyjski niedawno się ukazał⁴. Zawiera ogółem 25 prac, w tym 10 autorów polskich. Otwiera go artykuł wspomnianego już prof. Andrzeja B. Legockiego (biochemika), zatytułowany „Ku nowej filozofii przyrody”. W tomie jest też opublikowany pośmiertnie tekst „Naukowa filozofia przyrody” autorstwa prof. W. Krajewskiego, członka kolegium redakcyjnego.

Zdążyła się też już ukazać (bardzo obszerna) recenzja tomu rosyjskiego – w organie Rosyjskiej Akademii Nauk, miesięczniku „Viestnik RAN” (2010, nr 4) oraz „Zagadnieniach Naukoznawstwa” (2009, nr 3/4) i „Social Sciences” (Minneapolis 2010, nr 4).

Niniejszy tom różni się od rosyjskiego – co do składu autorskiego ze strony polskiej oraz kompozycji całości⁵. Warto też dodać, że zamieszczone niżej „Uwagi wstępne”⁶ stanowią komentarz do tematyki tomu, nie zaś do jego zawartości. Tę każdy oceni sam.

W. Ługowski

⁴ *Filosofija prirody siegodnia*, red. I.K. Lisiejew, W. Ługowski. Kolegium redakcyjne: W. Krajewski, I.K. Lisiejew, W. Ługowski, A.P. Ogurcow, W.S. Stiopin, M. Tempczyk. Teksty polskie przełożyli: W.L. Wasukow, E.N. Szulga. Moskwa 2009 Kanon, 512 s.

⁵ Szereg tekstów rosyjskich w przekładzie musiało ulec skróceniu (z uwagi na objętość tomu).

⁶ Prezentowane na wspomnianych sympozjach, ale uzupełnione też uwagami do nowszych wydarzeń (i wieści ze świata), które przydają nowego sensu tytułowemu „dziś”.